BOLALAR ADABIYOTIDA FOLKLOR ELEMENTLARIDAN FOYDALANISH USUL

Nigora Normurodova Abdusattorovna
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti
Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi kafedrasi PhD, dotsent
Mamatqobilova Mexriniso Abdug’aniyevna
Nizomiy nomidagi O‘zbekiston milliy pedagogika universiteti
Magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada bolalar adabiyotida folklor elementlaridan foydalanish usuli ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda folklor unsurlarining bolalar adabiyotidagi tarbiyaviy, estetik hamda madaniy funksiyalari yoritilib, ularning badiiy jarayondagi ahamiyati ko‘rsatiladi. Bolalar adabiyotida xalq og‘zaki ijodiga xos an’ana, qadriyat va axloqiy g‘oyalar badiiy asar mazmunini boyitib, yosh kitobxonning ma’naviy shakllanishiga ta’sir ko‘rsatishi bayon etiladi. Zamonaviy bolalar adabiyotida folklor motivlarining qayta talqin qilinishi, multimedia vositalari orqali yangi shaklda namoyon bo‘lishi tahlil etiladi. Tadqiqot natijalari folklorning nafaqat badiiy-estetik unsurlarni boyitish, balki milliy o‘zlikni anglash, madaniy xotira va dunyoqarashni shakllantirish jarayonida ham muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: bolalar adabiyoti, mumtoz adabiyot, folklor unsurlari, badiiy asar, topishmoq, tez aytish, maqol, ertak, doston, alla.

МЕТОД ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ФОЛЬКЛОРА В ДЕТСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Аннотация. В данной статье научно анализируется метод использования элементов фольклора в детской литературе. В исследовании освещены воспитательные, эстетические и культурные функции элементов фольклора в детской литературе, показано их значение в художественном процессе. В детской литературе традиции, ценности и нравственные идеи, присущие устному народному творчеству, обогащают содержание художественного произведения и влияют на духовное формирование юного читателя. Анализируется переосмысление фольклорных мотивов в современной детской литературе, их проявление в новой форме посредством мультимедийных средств. Результаты исследования показывают, что фольклор играет важную роль не только в обогащении художественно-эстетических элементов, но и в

процессе формирования национального самосознания, культурной памяти и мировоззрения.

Ключевые слова: детская литература, классическая литература, элементы фольклора, художественное произведение, загадка, скороговорка, пословица, сказка, эпос, колыбельная.

METHOD OF USING FOLKLORE ELEMENTS IN CHILDREN'S LITERATURE

Abstract. In this article, the method of using folklore elements in children's literature is scientifically analyzed. The study highlights the educational, aesthetic, and cultural functions of folklore elements in children's literature and shows their significance in the artistic process. It is stated that in children's literature, the traditions, values, and moral ideas inherent in folklore enrich the content of a literary work and influence the spiritual formation of a young reader. The reinterpretation of folklore motifs in modern children's literature, their manifestation in a new form through multimedia tools, is analyzed. The research results show that folklore plays an important role not only in enriching artistic and aesthetic elements, but also in the process of forming national identity, cultural memory, and worldview.

Keywords: children's literature, classical literature, elements of folklore, literary work, riddle, tongue twister, proverb, fairy tale, epic, lullaby.

Bolalar adabiyotida folklor elementlaridan foydalanish usullari yosh avlodning ma’naviy-axloqiy kamoloti, estetik didi va tasavvur doirasini shakllantirishda muhim omil sifatida e’tirof etiladi. Bolalar adabiyoti nafaqat badiiy-estetik tajribani beruvchi manba, balki milliy qadriyatlar, tarixiy xotira va ma’naviy merosni yetkazuvchi tarbiyaviy vosita sifatida ham alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu jarayonda folklor unsurlarining tutgan o‘rni beqiyosdir.

Folklorizm tushunchasi — folklor elementlarining adabiy jarayonda ijodiy qo‘llanishini anglatib, bolalar adabiyoti uchun ayniqsa muhim metodik hamda badiiy asos bo‘lib xizmat qiladi. Folklor xalq og‘zaki ijodining turli ko‘rinishlari orqali millatning tarixiy-madaniy tajribasi, urf-odatlari, qadriyatlari va dunyoqarashi haqida boy ma’lumot beradi. Folklor motivlari bolalar uchun yaratilgan asarlarda qo‘llanganda, ular mazmunning ta’sirchanligini oshiradi, obrazlar dunyosini boyitadi va badiiy idrokni rivojlantiradi.

Alla xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy va yuksak badiiy ko‘rinishlaridan biri sifatida alohida ilmiy ahamiyatga ega. Bu janrda ona qalbining sezgi va tuyg‘ulari, farzandining porloq kelajagi haqidagi orzu-umidlari, ezgu niyatlari hamda mehr-muhabbati badiiy ifodasini topadi. Allaning umumxalq qadriyatiga aylanishi, uning

matni tushunilmasa ham, ohangining har qanday tinglovchi ruhiga ma’lum darajada ta’sir ko‘rsatishi bilan izohlanadi. Alla ohangi inson ruhiyatini yumshatib, uni bolalik xotiralariga yetaklaydi, tinchlik, orom va o‘zlikni anglash holatini uyg‘otadi.

Folklor namunasining badiiy kuchi shundaki, undagi kuy va mazmun ona mehrining timsoli sifatida har bir avlod qalbiga kirib boradi.Allaning inson ruhiyatiga sokinlik baxsh etishi, tarbiyaviy ahamiyati va madaniy xotira unsuri sifatidagi o‘rni bolalar adabiyotida folklor elementlaridan foydalanishning muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida ilmiy asoslanadi.

Bolalar adabiyotida folklorizmning asosiy tarkibiy elementlari bir qator janr va badiiy vositalar orqali namoyon bo‘ladi. Ushbu elementlar bolalar uchun yaratilgan asarlarning mazmunini boyitadi, tarbiyaviy samaradorligini oshiradi hamda milliy madaniy merosni singdirishda muhim omil sifatida xizmat qiladi.

1. Ertaklar.

Ertak xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy va keng tarqalgan janrlaridan bo‘lib, unda xalqning qadriyatlari, axloqiy me’yorlari, hayotiy tajribasi va ma’naviy qarashlari mujassam bo‘ladi. Bolalar adabiyotida ertak motivlaridan foydalanish yoki ular asosida yangi badiiy syujetlar yaratish yosh avlodga milliy an’ana va madaniyatni yetkazishning samarali usullaridan biridir. O‘zbekiston bolalar adabiyotida ham ko‘plab mualliflar folklor estetikasi asosida zamonaviy ertaklar yaratgan bo‘lib, bu jarayon folklorizmning faol rivojlanayotgan ko‘rinishlaridan biridir.

2. Misralar va maqollar.

Xalq og‘zaki ijodining muhim tarkibiy qismlaridan biri bo‘lgan maqollar va hikmatli misralar bolalar adabiyotida tez-tez qo‘llaniladi. Ularning ixcham, ta’sirchan va mazmunan aniq bo‘lishi tufayli ular axloqiy saboqlarni qisqa, ravon va tushunarli shaklda yetkazishga yordam beradi. Maqollar bolalarning nutq madaniyatini rivojlantiradi, milliy tafakkur elementlarini anglashga va xulq-atvor normalarini o‘zlashtirishga xizmat qiladi.

3. Folklor qahramonlari.

Folklor janrlarida uchraydigan qahramonlar — botir, dono, mard yoki ezgulikni himoya qiluvchi obrazlar — bolalar adabiyotida turli shakllarda qayta talqin qilinadi. Bu obrazlar orqali milliy qahramonlik, xalqning tarixiy tajribasi va g‘alabalari haqidagi tasavvurlar bolalarga badiiy shaklda yetkaziladi. Folklor qahramonlaridan foydalanish yangi ertak va hikoyalar yaratishda syujet dinamikasini kuchaytiradi hamda yosh kitobxonning ma’naviy dunyosini boyitadi.

4. Xalq qo‘shiqlari va raqs motivlari.

Bolalar adabiyotida xalq qo‘shiqlari, kuylar va raqs elementlarining qo‘llanishi estetik tarbiya jarayonining ajralmas qismidir. Bunday badiiy vositalar bolalarda milliy musiqaga qiziqish uyg‘otadi, ular orqali tarixiy xotira, an’ana va marosimlarga

oid bilimlar mustahkamlanadi. Qo‘shiq va raqs motivlari asarlarning badiiy atmosferasini boyitib, bolalarning madaniy identifikatsiyasini shakllantirishga ko‘mak beradi.

Bolalar adabiyotida folklorizmdan foydalanish yosh avlodni o‘z milliy madaniyati bilan tanishtirish bilan birga, ularni umuminsoniy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va ijtimoiy fazilatlar bilan ham tanishtirishning samarali usullaridan biri hisoblanadi. Folklor materiallari bolalar adabiyotida estetik didni shakllantirish, axloqiy saboqlarni yetkazish, milliy identifikatsiyani mustahkamlash va dunyoqarashni kengaytirishda muhim pedagogik va badiiy vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

Zamonaviy bolalar adabiyotida folklorizmning turli shakllarda qayta talqin qilinishi bolalarning faqat milliy tarix va madaniy merosni o‘rganishigina emas, balki global dunyoda sodir bo‘layotgan jarayonlarga nisbatan fikr yuritish, tahlil qilish hamda tanqidiy nuqtai nazar shakllantirishiga xizmat qiladi. Folklor unsurlarining zamonaviy badiiy jarayonlarga moslashtirilishi, ularning mazmunini boyitadi va yosh kitobxonni keng fikrlashga undaydi.

Shu sababli, bolalar adabiyotida folklorizmni qo‘llash nafaqat badiiy-estetik jarayonning tarkibiy qismi, balki yosh avlodni intellektual, ma’naviy va ijtimoiy jihatdan kamol toptirishga qaratilgan muhim tarbiyaviy mexanizm sifatida e’tirof etiladi. Folklor unsurlari asosida yaratilgan asarlar bolalarda hamjihatlik, bag‘rikenglik, milliy hamda umuminsoniy qadriyatlarga hurmat kabi fazilatlarni shakllantirishda samarali rol o‘ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jumaboyev M. Bolalar adabiyoti, -T.: O,,qituvchi, 2011. - 260 b.
2. Safarov O., Barakayev R., Jamilova B. Bolalar adabiyoti. — Buxoro.: Durdona, 2019.- 420 b.
3. Nusratova H, Pardayev B. Bolalar adabiyoti, — Toshkent.: “Zuhra Baraka”,2021. -295 b.
4.Nusratova H. Bolalar saodati (Safar Barnoyev ijodi asosida). Toshkent.: Muharrir,2011, 270 b
5. Ney, J. (2005). Soft Power: The Means to Success in World Politics. Public Affairs.
6. Shukurov, R. (2008). Ertaklar va ularning bolalar tarbiyasidagi o‘rni [Fairy Talesand Their Role in Children's Education]. Tashkent: O,,zbekistan.
7. Alimova, D. (2017). Folklor unsurlarining zamonaviy adabiyotga ta’siri [The Influence of Folklore Elements on Contemporary Literature]. Tashkent: Sharq.